Az INSPIRE irányelv félidős értékelése

Bevezetés

A nyilvános konzultáció célja, hogy megvizsgálja a közvélemény és valamennyi érdekelt fél álláspontját.

Ennek révén lehetővé válik annak értékelése, hogy a 2007/2/EK irányelv (INSPIRE irányelv) szerinti, **az Európai Közösségen belüli térinformációs infrastruktúra** kialakítását célzó, jelenleg folyamatban lévő intézkedések megfelelően szolgálják-e a kitűzött célok elérését.

A nyilvános konzultáció eredményei hozzá fognak járulni az INSPIRE politika időközi értékeléséhez, melyet az irányelv alapján annak hatálybalépésétől számított 7 évvel kell elvégezni. Az Európai Parlament és a Tanács 2014-ben tájékoztatást kap a politika értékelésének eredményéről. Az eredmények alapján emellett korrekciós szakpolitikai intézkedések születhetnek a jelenlegi megközelítések módosítása érdekében, hogy azok – tekintettel a folyamatosan változó körülményekre – továbbra is minél inkább elősegítsék az INSPIRE irányelv eredeti céljainak megvalósítását.

A konzultáció során egy kérdőív segítségével gyűjtik össze a lehető legtöbb érdekelt fél, többek között a kormányok, a közszférában tevékenykedő adatszolgáltatók és -felhasználók, a kereskedelmi és nem kereskedelmi felhasználók és más felek véleményét az INSPIRE irányelvről.

Az INSPIRE irányelv előzményei, hatóköre és jelenlegi státusza

Az INSPIRE irányelv előkészítése 2001-ben kezdődött, azzal a céllal, hogy hozzájáruljon a 2002–2012 közötti, hatodik környezetvédelmi cselekvési program által szorgalmazott tudásalapú politikai döntéshozatalhoz. A szakpolitikák végrehajtásának tudásalapú megközelítéséhez elengedhetetlen a kiváló minőségű információk rendelkezésre állása és a jól tájékozott nyilvánosság részvétele.

A hatóságok és a nyilvánosság (többek között a magán- és a tudományos szféra) által használt – és megosztott – információ jelentős része a Föld valamely helyéhez vagy területéhez köthető. Ezen információk minőségét a „téradatok”, vagyis a hely alapján gyűjtött és földrajzi hivatkozással ellátott adatok hozzáférhetősége határozza meg. A legtöbb környezeti adatot, például a kibocsátásméréssel, a biodiverzitás megfigyelésével vagy a környezetminőséggel kapcsolatos adatokat szintén térbeliség jellemzi.

Ahhoz, hogy szakpolitikai szempontból releváns információkhoz jussunk, ezeket a környezeti adatokat gyakran más típusú földrajzi adatokkal kell kombinálni, például a földhasználatot, a földfelszínt, az adminisztratív körzetek határát érintő adatokkal, a magassági és vízrajzi adatokkal, vagy a közlekedési hálózatokra, az épületekre, az üzemi létesítményekre, a kormányépületekre, a területgazdálkodásra, a védett területekkel kapcsolatos bejelentési zónákra vonatkozó adatokkal stb. A meteorológiai, geológiai, talajtani és hasonló adatok

szintén fontosak a környezeti szakpolitika vonatkozásában, ahogy a társadalmi-gazdasági adatokat, például a népsűrűségre, a tulajdonviszonyokra és a hulladékgazdálkodásra vonatkozó információkat sem lehet figyelmen kívül hagyni.

A tematikus környezetvédelmi jogszabályokban és a környezetre hatást gyakorló (például mezőgazdasági, szállítási, területfejlesztési) politikákban meghatározott programok és intézkedések rendszerint magukban foglalják a környezetet befolyásoló civilizációs terhelés kockázatainak, illetve a természeti vagy az ember által előidézett, katasztrófaveszélyt magukban hordozó fenyegetéseknek (különösen az éghajlatváltozásnak) az enyhítését

A légszennyezés egészségügyi következményeinek értékeléséhez például kombinálni kell a levegő minőségére és az időjárási körülményekre vonatkozó adatokat a közlekedési adatokkal, az ipari, városi és mezőgazdasági kibocsátási források elhelyezkedésére vonatkozó információkkal, valamint a népességi és járványügyi adatokkal. Mindez lehetővé teszi a szennyezés forrásainak azonosítását, valamint a levegőminőséget befolyásoló szakpolitikákban szereplő kibocsátáscsökkentési célértékek kiszámítását.

Az árvizekkel kapcsolatos kockázatokról például oly módon juthatunk információkhoz, ha a földhasználati, a magassági és a talajtani adatokat a folyó vízgyűjtő területére vonatkozó meteorológiai és víztani megfigyelésekkel, valamint a népességi adatokkal együtt vesszük figyelembe, mivel ez mutatja meg, hol vannak a legveszélyeztetettebb területek és hogyan kell megtervezni az árvízvédelmi feladatokat.

Az INSPIRE irányelv előkészítése során elvégzett mélyreható tényfeltárási munka és nyilvános konzultációk során azonban több olyan komoly akadályra derült fény, amelyek hátráltatják a környezeti és a környezetre hatást gyakorló politikákhoz szükséges téradatok széles körű alkalmazását.

Az egyik nyilvános konzultáció során például a megkérdezettek 97%-a egyetértett azzal, hogy a következő megállapítások a helyitől az európaiig valamennyi szinten érvényesek:

1. Gyakran előfordul, hogy a téradatok hiányosak vagy egyáltalán nem állnak rendelkezésre.
2. A rendelkezésre álló téradatok leírása (dokumentációja) számos esetben hiányos.
3. A téradatkészletek egymással való kombinálása sokszor nem valósítható meg.
4. A téradatok összegyűjtésére, elérésére és alkalmazására szolgáló rendszerek gyakran csak elszigetelten működnek és nem kompatibilisek egymással.
5. A meglévő téradatok megosztását és újrafelhasználását kulturális, intézményi, pénzügyi és jogi korlátok hátráltatják vagy késleltetik.

Ezek a körülmények egyértelműen befolyásolják a szakpolitikák sikeres végrehajtását, erre mutat a környezeti hatásvizsgálati tanulmányok során felmerülő problémákról készített felmérés is. A felmérés eredménye alapján az öt leggyakoribb nehézség a következő:

1. Nehézkes a meglévő adatokhoz való hozzáférés (70%).

2. Nehézséget jelent annak kiderítése, hogy milyen adatok állnak már rendelkezésre (56%).
3. A szükséges adatok nem állnak rendelkezésre (51%).
4. A különböző adatszolgáltatóktól származó adatkészletek nem kompatibilisek egymással (47%).
5. A meglévő adatok minősége nem megfelelő (47%).

2003-ban a válaszadók több mint fele úgy nyilatkozott, hogy a fenti problémák az alábbi következményekkel jártak a munkájuk során:

1. A hatások leírása kevésbé pontos.
2. Az azonosított hatások mértéke kevésbé megbecsülhető.
3. A környezeti és stratégiai hatásvizsgálati tanulmányok elkészítése nagyobb költségekkel jár.

Az INSPIRE irányelv, amely 2007. május 15-én lépett hatályba, előírja, hogy ezen problémák kezelése érdekében olyan infrastruktúrát kell kialakítani, melyben a környezeti és a környezetre hatást gyakorló politikákhoz szükséges téradatok és szolgáltatások (melyeket az irányelv I., II. és III. melléklete 34 téma szerint csoportosít) eleget tesznek a következő követelményeknek:

1. A környezetre hatást gyakorló közfeladatok ellátása érdekében lehetőség van a téradatok hatóságok közötti megosztására valamennyi közigazgatási szinten, egy adott országon belül és határokon átnyúlóan is, függetlenül a felhasználás helyétől.
2. A téradatok dokumentációja a metaadatokkal összehangolva történik.
3. A téradatok a nyilvánosság és a hatóságok számára egyaránt fellelhetők, megtekinthetők és elérhetők internetalapú szolgáltatások segítségével.
4. Az infrastruktúra a közigazgatási IKT-rendszerek közös téradatain és szolgáltatási jellemzőin alapul.

Meg kell azonban jegyezni azt is, hogy az INSPIRE irányelv nem oldja meg a hiányzó téradatokkal kapcsolatos problémákat, mivel nem írja elő új adatok gyűjtését.

Az INSPIRE irányelvben meghatározott intézkedések és a hozzájuk kapcsolódó végrehajtási szabályok (bizottsági rendeletek és határozatok) végrehajtási ütemterve a 2020-ig tartó időszakot fedi le.

Az alábbi feladatokat azonban már 2013 decemberéig teljesíteniük kell a tagállamoknak:

1. Az INSPIRE irányelv átültetése a nemzeti jogba, valamint a megfelelő struktúrák és mechanizmusok kialakítása annak érdekében, hogy a különböző kormányzati szinteken össze lehessen hangolni mindazok munkáját, akik infrastruktúrájuk szempontjából érdekeltek a téradatok terén.
2. A téradatok és szolgáltatások hatóságok közötti megosztásához (hozzáférés, adatcsere és felhasználás) szükséges intézkedések kidolgozása. Ezeknek az intézkedéseknek összehangolt feltételekkel kell nyitva állniuk más tagállamok hatóságai, az EU intézményei és szervezetei, valamint azon testületek előtt, amelyeket az EU és a tagállamok részvételével kötött nemzetközi

megállapodások hoznak létre, a környezetre esetelegesen hatást gyakorló feladatok elvégzése érdekében.

3. Az INSPIRE irányelv 34 témájába tartozó valamennyi adatkészlet harmonizált metaadatokkal együtt való dokumentálása.
4. Olyan szolgáltatások nyújtása, melyek lehetővé teszik az adatok fellelését, megtekintését, letöltését és átalakítását.
5. Az I. mellékletbe tartozó, újonnan gyűjtött vagy átstrukturált adatok biztosítása a harmonizált INSPIRE előírásoknak megfelelően (az I. melléklet további adatkészleteit 2017-ig fogják harmonizálni).

A II. és III. mellékletben meghatározott témák végrehajtási szabályait (az adatokra vonatkozó előírásokat) 2013 nyarán fogadták el, végrehajtásukra pedig a következő 7 évben fog sor kerülni. Mindezek alapján jelenleg tehát az INSPIRE irányelv végrehajtásának felénél járunk. Számos elem és szolgáltatás már működik elméletileg, azonban a tagállamok IKT-rendszerei által használt adatok szervezésével kapcsolatos munka nagy része (tekintettel az automatizáltabb hozzáférés fejlesztésére, valamint az adatok és szolgáltatások általános interoperabilitásának javítására) még előttünk áll.